

Порадник вчителям осіб з аутизмом

Які вони, учні з аутизмом?

Серед учнів з аутизмом можуть бути, з одного боку, діти з важкими порушеннями в поведінці і значною або помірною розумовою відсталістю, з іншого боку-діти, з низьким рівнем порушень в поведінці, в інтелектуальній нормі або з неабияким інтелектом (це, наприклад, люди з синдромом Аспергера або так звані високофункціональні люди з аутизмом).

Функціонування цих дітей може бути дуже різне, але кожен з них буде мати наступні особливості:

- явні недоліки і порушення в області взаємодії і соціальної поведінки,
- затримки і недоліки в опануванні мови і здатності спілкуватися,
- обмежена, повторювана поведінка та інтереси.

Крім того, розвиток дитини з аутизмом характеризується дисгармонією. Деякі функції можуть бути з затримкою по відношенню до віку дитини та бути з дефіцитом (наприклад, емоційний розвиток і соціальний), в інших ми можемо спостерігати виняткові здібності, наприклад, зорову пам'ять.

У людей з аутизмом можуть співіснувати інші розлади і захворювання, наприклад, епілепсія, гіперактивність, диспраксія або різного виду алергії .

З погляду на велику різницю в інтелектуальному, соціальному і комунікаційному функціонуванні освіта цієї групи людей є великим визнанням в стосунках з іншими учнями з особливими освітніми потребами.

В даний час немає системи, що дозволяє забезпечити хорошу підтримку в галузі освіти учням з аутистичними порушеннями.

Ці учні реалізують навчання в школі по-різному:

- у виховних командах

- в особливих школах, класах для дітей з аутизмом,
- в інтеграційних класах,
- у громадських школах,
- у формі індивідуального навчання.

У кожному з цих місць, унікальний, але важкий учень аутистичного спектру зустрічається з унікальним викладачем!

ЗАПАМ'ЯТАЙТЕ!

Люди з аутизмом хочуть вчитися!

Люди з аутизмом хочуть краще зрозуміти і пізнати світ, в якому вони живуть.

Безперервне навчання запобігає застою розвитку і регресії.

Безперервне навчання зменшує число складних варіантів поведінки.

Безперервне навчання підвищує мотивацію до дії.

Це допомагає реалізувати їх захоплення та інтереси.

Функціонування людей з аутизмом – на що звернути особливу увагу?

Соціальна та емоційна сфера

Це одна з ключових галузей, в яких розвиток дитини аутистичного спектру проходить неправильно. Дитина з аутизмом має порушену здібність направленої двосторонньої участі в соціальних взаємодіях.

Дослідження показали (L. Wing, J. Gould, 1979), що діти з аутизмом можуть проявляти різні моделі поведінки в контактах з іншими.

Одну групу складають діти, які найчастіше відступають, уникають взаємодії з дорослими і з однолітками. Можуть звертатися до інших, але, в основному, в ситуації, коли щось потрібно.

У другій групі дітей з аутизмом поведінка наближена до пасивності. Діти не заводять спонтанних контактів з іншими (за винятком випадків, які служать для задоволення їх потреб), але приймають їх з боку інших. Ви можете заохочувати їх до участі у спільній діяльності.

Третя група-це діти, які спонтанно вступають у контакт, але вони роблять це дивним чином, просто неадекватно ситуації. Вони мають труднощі в розумінні точки зору іншої людини. Можуть задавати постійно одні і ті ж питання, говорити тільки на тему, яка їх цікавить, вони не можуть підтримувати контакти і розмови в темі, запропонованій партнером.

Діти з кожної з цих груп потребують від вчителя трохи інший підхід до способу їх навчання (наприклад, налаштувати систему стимулювання) і включення в групу однолітків.

Діти аутистичного спектру (різною мірою) мають труднощі з читанням емоцій, розуміння причин емоцій, думок, намірів і намірів інших людей. Це пов'язано з порушеною здатністю інтуїтивного мислення, про власні і чужі думки (так звана Теорія Розуму). Розвиток соціальних навичок є одним з ключових цілей в терапії дитини з аутизмом. Тому ці діти повинні бути забезпечені ревалідаційними заняттями, спрямованими на поліпшення соціального функціонування (робота над розв'язанням Теорії Розуму, вивченням норм і правил соціальної роботи, навчанням і розвитком навичок адекватної поведінки в різних ситуаціях). Дуже важливо, щоб ці навички дитина могла (при підтримці дорослого) застосовувати в ситуації за межами класної кімнати.

Спілкування

Рівень спілкування дітей з аутизмом дуже різноманітний. Слід звернути увагу на два аспекти:

спосіб, за допомогою якого дитина спілкується – робота з мовою, або альтернативними способами спілкування,

розуміння дитиною важливості спілкування – того, що вона служить обміну інформацією між людьми, створенні і підтримці відносин.

У значної частини дітей з аутизмом мова не розвинулася, або настільки неправильна, що серйозно ускладнює ефективну комунікацію. У високофункціональних дітей з аутизмом та синдромом Аспергера мова і користування мовою розвинені на тому ж рівні, як у правильно розвинених дітей. Однак слід пам'ятати про специфіку пізнавального функціонування, що може утруднити взаємне порозуміння (наприклад, буквальне розуміння мови, специфічно пов'язані значення слів). Навіть у тих дітей, які вільно володіють мовою виникають проблеми в спілкуванні. Це невміння або обмежена здатність до ведення діалогу, тенденція говорити тільки на тему цікавій дитина, нелогічне реагування на те, що говорить інша людина (на її вислови), утруднення в точному формулюванні своїх думок, або створення довгих висловлювань.

Пізнавальні функції

З огляду на те, що у дітей аутистичного спектру виникають різні труднощі, (наприклад, серйозні порушення в поведінці, проблеми зі зв'язком) важко діагностувати їх когнітивні навички за допомогою стандартних інструментів.

Аутизм **не** є рівнозначним з обмеженими розумовими можливостями, навіть якщо воно було виявлено в дитини.

У діагностиці здібностей дитини, а також у викладанні слід враховувати інший спосіб сприйняття й обробки інформації.

У дітей з аутизмом часто зустрічаються:

- перевага візуального мислення над вербальним;
- хороші спостережні зорові навички і зорова пам'ять;
- труднощі в засвоєнні абстрактних понять в абстрактному мисленні;
- труднощі в узагальненні знань і умінь;
- створення специфічних змістових асоціацій;
- буквальне розуміння мови;
- труднощі в причинно-наслідковим мисленні;
- прив'язаність до рутини, відсутність або мала гнучкість в мисленні;
- переважання механічної пам'яті над змістовою ;
- переважання уваги, мимовільної до довільної;
- ослаблена допитливість, пізнавальна і внутрішня мотивація, вибірковість інтересів;
- порушення в прийомі та інтеграції сенсорних стимулів

Що важливо в роботі з учнем аутистичного спектру?

Учню слід надати:

- стабільність та передбачуваність планів дня в школі, плану конкретного уроку або заняття на рівні, зрозумілім для дитини;
- допомогу в орієнтації у просторі школи: наприклад: маркування приміщень в зрозумілому для учня, складання плану школи;
- попередження про зміни, наприклад, про заміну, скорочення уроків або відвідування,
- визначення тривалості активності, наприклад, шляхом визначення кількості завдань, або через звуковий сигнал

- підготовка додаткових завдань або іншого заходу в ситуації, коли учень з аутизмом закінчить роботу раніше, ніж його однокласники;
- сенсорний комфорт;
- ідеальне місце у класі (наприклад, подалі від вікна, в першому ряду, так щоб легше було йому зосередити увагу на вчителя);
- виділення місця, в якому учень з аутизмом може розслабитися і відключитися, якщо буде переважати така необхідність;
- візуальний канал передачі інформації;
- плани у вигляді наочної інформації зрозумілої для конкретної дитини (див., наприклад: конкретні предмети, що позначають дані активності, через фотографії, малюнки, піктограми або етикетки з написами);
- підготовка фотографій, схем, діаграм, таблиць, дослідів, які б якомога повніше ілюстровали і впорядкували б інформацію, що міститься в тексті автора підручника;
- підтримка усних команд представленням їх у візуальний/зоровий, в залежності від рівня розуміння учня, наприклад, записуючи рядки на аркуші, показ піктограми, або фотографії;
- контрольований спосіб говорити;
- зверніть увагу на те, що команда направлена до всього класу була отримана учнем з аутизмом, і, якщо це необхідно, направляючи її також індивідуально для нього;
- передача інформації – “не заливати потоком слів”, робіть перерви між фразами, щоб у дитини був час на обробку інформації;
- після завдання, питання, команди, дати час дитині на реакцію;
- уникаючи сарказму і натяків, пояснення метафор;
- формування команд прямо, задавати конкретне питання;

- питання без можливостей для вибору, наприклад, замість: “Що ти хочеш тепер робити?” – це: “ви Хотите зараз читати чи писати?”;
- розгляд на гучність мови, особливо при дітях з підвищеною чутливістю слуху;
- підтримка самостійної роботи;
- подання завдання ясно для дитини, розбити його на більш дрібні етапи;
- іноді зниження складності задачі або її вкорочення;
- також можна надати дитині чи зробити разом з нею план виконання завдання,
- чітко визначити, коли кінець завдання;
- посилення мотивації у процесі навчання і самооцінки:
- використання інтересів дитини і улюблених форм роботи в процесі навчання новим навичкам (використовувати поняття “менше”- “більше”);
- розробка системи заохочень, особливо при більш складних завданнях чи мало цікавих для дитини;
- оцінки не завжди мотивують дитину з аутизмом;
- створення ситуацій, в яких дитина буде мати поштовх до успіху, використання спеціальних здібностей дитини та її інтересів, для підвищення її статусу в класі;
- дозвіл учню на застосування власних методів для рішення завдань (попросити його про їх демонстрацію, пояснення);
- підтримка учня у встановленні і підтримці відносин з однолітками – учень з аутизмом може мати великі труднощі з початком розмови, підставою дружби, варто підтримати його в діях, якщо він висловлює бажання брати участь у житті класу.

Може бути важливим «попередження» усіх інших учнів, як вони можуть реагувати на поведінку свого аутистичного колеги.

Важливим є співпраця з батьками дитини. Обмін інформацією між батьком і вчителем є важливим елементом в процесі терапії та освіти дитини з аутизмом.

Важливим є також співпраця зі спеціалістами, які мають заняття з дитиною в школі і спеціалізованими організаціями, в яких проведена терапія:

- узагальнення знань і вмінь вправ під час терапевтичних занять, наприклад, навички спілкування (звернення з проханням про допомогу, встановлення контакту з колегою), застосування знань соціальних правил і норм у конкретних ситуаціях,
- застосування на уроках і перервах альтернативних способів спілкування, які вчить дитина.

Як перевіряти знання учня з аутизмом?

Ось декілька порад:

- зробіть тест адаптований для конкретної дитини;
- візьміть до уваги роботу дитини, його орієнтири інтелектуальні здібності, його рівень та спосіб спілкування, його концентрації уваги;
- пам'ятайте, що ви дійсно перевіряєте: чи вміння писати тест або знання;
- використовуйте форму тесту, а не форму опису;
- складіть тест з використанням матеріалів і візуального контенту, мультимедійного;
- якщо потрібно задайте додаткові питання та/або питання допоміжні ;
- підготуйте письмовий, а не усний тест;
- візьміть на тест і оцінку людини з аутизмом більше часу;
- не кричіть на дитину;

- частину навичок, перевірте в іншій ситуації, якщо це доцільно ;
- будьте люб'язними до дитини;
- не відсторонюйтеся від дитини – це дозволить об'єктивно оцінити її здібності;
- застосуйте відповідну мотивацію і задоволення за виконання роботи.

За матеріалами <https://autism.ua/navchannia-i-inkliuziia/poradnyk-vchyteliam-osib-z-autyzmom/>